

**TEATER
REPUBLIQUE**

Studiemateriale Den kaukasiske kridtcirkel

Den kaukasiske kridtcirkel på Teater Republique

Her får I en mesterlig fortælling af Brecht om krig, grådighed og moderskab!

Tjenestepigen Grusche tager et glemt fyrstebarn til sig midt i krigens kaos, men da freden kommer, kræver moderen sin søn tilbage. En dommer afgør, hvem der er den rette mor, og kærligheden sejrer.

Der er krig i Grusien. Fyrsterne gør oprør mod storfyrsten, og da den regerende guvernør bliver halshugget, tager hans kone flugten men glemmer sin lille søn. Alene og fortabt ligger barnet midt i krigstummelen, og tjenestepigen Grusche falder for fristelsen til at gøre det gode: Hun tager drengen til sig og flygter med ham. Hun passer på ham, ofrer alt for at skaffe ham føde, og skjuler ham for de soldater, som er taget ud for at dræbe ham. Da krigen er slut, kræver den biologiske mor Guvernørfruen sin søn tilbage. Ikke af kærlighed, men fordi han er arving til den afdøde fars rigdomme - og en dommer må afgøre, hvem der er den rette mor, og om den ægte kærlighed sejrer. Grusche er sønderknust, hendes følelser for drengen er nu så dybe, at hun ikke kan give ham fra sig. Så træder dommer Azdak, folkets og de undertryktes ven, ind på scenen. Han udtænker en rettergang, der sikrer, at kærligheden sejrer.

Ikke alene er Den kaukasiske kridtcirkel en stor fortælling - den taler også ind i et helt grundlæggende moralsk og politisk spørgsmål: skal ejendomsretten have lov at vinde over omsorg og kærlighed?

Teater Republiques opsætning af Den kaukasiske kridtcirkel af Bertolt Brecht er oversat af Carl Nyholm og bearbejdet af Karen-Maria Bille og Anja Behrens. De medvirkende er: Fanny Louise Bernth, Tina Gylling Mortensen, Benjamin Kitter, Elliott Crosset Hove og Camilla Lau. Forestillingens instruktør er Anja Behrens og scenografien og kostumerne står scenografen Karin Betz for.

Fag: dramatik, samfundsfag, tysk, religion og historie

Målgruppe: ungdomsuddannelser og udskolingens sidste årgang

Spilletid- og sted: 6. dec - 23. jan 2021 / Teater Republique, Østerfælled Torv 37, Kbh Ø

Særforestillinger i skoletiden: 9. dec kl. 11 + 10 dec kl. 11

Billetbestilling

Billetbestilling foregår ved at kontakte Lone Rix på mail lori@osterbroteater.dk eller via fællesportalen BRUG TEATRET I UNDERVISNINGEN: <https://www.brugteatret.dk/> Du kan få personlig betjening ved at ringe til Billetbillet på telefon 70 27 22 72. Åbningstiderne for telefonisk henvendelse: Mandag – fredag kl. 14.00 – 18.00.

Særpris: Også i den nye sæson tilbyder vi et begrænset antal skolebilletter på udvalgte dage fra 75 kroner. Bemærk, at tilbuddet først gælder, når du bestiller til min. seks unge under 25 år.

Studiemateriale

Den kaukasiske kridtcirkel (1944-45) er en grum historie om krig - og om de næsten uovervindelige forhindringer, som andre mennesker sætter for den, der insisterer på medmenneskelighed. Hovedpersonen er Grusche, der nægter at lade en fremmed baby ligge og dø, men tager den med sig på sin flugt. Studiematerialet giver et indblik i Bertolt Brechts spændende liv og det episke teater. Der er tekstuddrag suppleret med øvelser og arbejdsspørgsmål, som I kan arbejde med før og efter I har set forestillingen. Brecht kan noget helt særligt og der er mange aktuelle tematikker og problematikker at tage fat i, når I arbejder med og ser forestillingen på République. I kan starte med at se dokudramaet: **Bertolt Brecht: Poet, playwright — and womanizer, 2019**. Det er en tysk

dokudrama-miniserie i 2 afsnit fra 2019 om den berømte Bertolt Brecht, som havde en mission om at vise verden hvordan den virkelig er. Den verdenskendte forfatter fik en af Weimar Republikkens mest betydelige teatersucceser med sin "Dreigroschenoper", 1928 ("Laser og pjalter"). Med nazisternes magtovertagelse i 1933 tog hans karriere dog en brat slutning og Brecht begiver sig på vej i eksil. Vi følger forfatteren gennem efterkrigstiden og til hans død i 1956.

Se dokudramaet på CFU med UNI-Login:

Brecht. Kærligheden varer ved, eller også gør den ikke:

<https://hval.dk/mitcfu/materialeinfo.aspx?mode=2&page=1&pageSize=6&search=serietitel:%20Brecht&orderby=title&SearchID=d3095404-a586-470b-8909-cad10853d278&index=2>

Brecht. Det enkle er ikke altid simpelt:

<https://hval.dk/mitcfu/materialeinfo.aspx?mode=2&page=1&pageSize=6&search=person:%20Bertolt%20Brecht&orderby=title&SearchID=35a855e8-489e-46fe-84cf-13eb5cf5099b&index=1>

Indholdsfortegnelse

s.2 Præsentation af forestillingen og billetbestilling

s.3 Studiematerialet, dokudrama om Brecht og indholdsfortegnelse.

s.4: Bertolt Brecht og det episke teater.

s.5: Salomos dom.

s.6: Uddrag fra Den kaukasiske kridtcirkel, bearbejdet version, République 2020 samt øvelser og arbejdsspørgsmål.

s.8: Det episke teater og 1930`erne samt øvelser og arbejdsspørgsmål.

God fornøjelse og vi glæder os til at se jer!

Bertolt Brecht og det episke teater

Se introduktion til Bertolt Brecht her: <https://www.youtube.com/watch?v=c7fqMPDcKXM>

Bertolt Brecht and Epic Theater: Crash Course Theater #44

Lær mere om Brechts teater her: <https://www.youtube.com/watch?v=l-828KqtTka>

National Theatre, An introduction to Brechtian theatre.

Læs evt. mere her om Bertolt Brecht: [https://denstoredanske.lex.dk/Bertolt Brecht](https://denstoredanske.lex.dk/Bertolt_Brecht)

Salomos dom

Fortællingen om Salomos snu og kloge dom mellem to kvinder, der slås om samme barn, er en af de mest kendte historier fra Det Gamle Testamente. Bertolt Brecht har lånt handlingen om moderskabssagen fra Det Gamle Testamente, som tages under behandling i Den kaukasiske kridtcirkel.

P.P. Rubens' maleri Salomons dom (ca. 1617, SMK).

Engang kom to skøger til kongen. De trådte frem for ham, og den ene kvinde sagde: »Hør mig, herre! Denne kvinde og jeg bor i samme hus, og jeg fik et barn derhjemme. To dage efter at jeg havde født, fik også denne kvinde et barn. Vi var sammen, og der var ikke nogen anden hos os i huset; vi to var alene derhjemme. Så døde denne kvindes søn om natten, fordi hun kom til at ligge på ham, og midt om natten stod hun op og tog min søn fra mig, mens jeg sov, herre; hun lod ham ligge i sin favn og lagde sin døde søn i min favn. Da jeg stod op om morgenen for at amme min søn, var han død; men da jeg så nærmere på ham i morgenlyset, var det slet ikke min søn, ham, jeg havde født.« Den anden kvinde sagde: »Nej, det er min søn, der lever, og din, der er død.« Men den første sagde: »Nej, det er din søn, der er død, og min, der lever.« Sådan skændtes de foran kongen. Da sagde kongen: »Den ene siger: Det er min søn, der lever, og din, der er død. Den anden siger: Nej, det er din søn, der er død, og min, der lever.« Kongen sagde: »Hent mig et sværd!« Og da de havde bragt ham sværdet, sagde han: »Hug den levende dreng i to stykker og giv hver af dem en halvdel.« Men da vældede moderfølelsen op i hende, der var mor til det levende barn, og hun sagde til kongen: »Nej, herre, giv hende det levende barn, du må ikke dræbe ham!« Men den anden sagde: »Hug til! Han skal hverken tilhøre dig eller mig.« Da sagde kongen: »Giv hende det levende barn, dræb ham ikke; det er hende, der er barnets mor.«

Hele Israel hørte om den dom, kongen havde fældet, og de fik ærefrygt for kongen, for de forstod, at Guds visdom var i ham, så han dømte ret.”

Bibelen 1.Kong., 3,16-28.

Kilde: https://www.bibelselskabet.dk/brugbibelen/bibelenonline/1_Kong/3

Uddrag fra Den kaukasiske kridtcirkel, bearbejdet version, Republique 2020.

Handlingen udspiller sig i det kaukasiske land Grusien (Georgien). Her sidder den lokale guvernør på magten, men da han bliver myrdet, må hans familie flygte over hals og hoved. I skyndingen glemmer guvernørfruen sønnen Michel, der overlades til en grim skæbne. Det ville i hvert fald være tilfældet, hvis ikke tjenestepigen Grusche tog barnet til sig, og flygtede ud på landet. Grusche er drevet af et godt hjerte og har hele tiden kæmpet og ofret sig for barnet. Grusche har været på flugt og kæmpet for at undgå oprørsstyrkerne, der ville have fat på arvingen til Grusiens trone, og i jagten på et anstændigt liv til hende og barnet. Denne jagt ledte hende først til sin bror, hvis religiøse kone desværre ikke var ret gæstfri over for en ung enlig pige med et barn, og siden i ægtesengen på en bonde, der lå for døden. I denne scene afgøres barnets skæbne af dommeren Azdak, da Guvernørfruen er kommet tilbage for at få sit biologiske barn.

Scene 6: Tovtrækkeri om barnet

AZDAK:

Jeg ønsker barnet bragt ind. (Vinker GRUSCHE hen til sig og bøjer sig ikke uvenligt mod hende) Jeg har set, at du har en del til overs for retfærdigheden. Jeg tror ikke, det er dit barn. Men hvis det var dit, kvinde, ville du så ikke gerne have, at barnet skulle blive rigt? Hvis du ønsker det, behøver du kun at sige, at han ikke er din søn. Og straks har han et palads, mange heste i sine stalde, mange soldater i sin tjeneste. Hvad siger du til det? Ønsker du ikke, at han skal blive rig?

FORTÆLLER 1: Hør nu, hvad Grusche tænkte -

FORTÆLLER 2: - men ikke sagde -

FORTÆLLER 1: Nej, hun sagde det ikke højt:

FORTÆLLER 2: Hvis han bliver rig, bliver han de forsvarsløses plage.

FORTÆLLER 1: Hvis han bliver rig, vil ondskaben tage mildhedens plads.

FORTÆLLER 2: Han vil håne de svage.

FORTÆLLER 1: Det er koldt på magtens tinde -

FORTÆLLER 2: - derfor bliver han hård som flint.

FORTÆLLER 1: Han vil frygte sult og nød og blæse på om andre græder.

FORTÆLLER 2: Han vil frygte sorg og død og få lyst til magt og hæder.

GRUSCHE:

Jeg giver ham ikke fra mig. Jeg har opdraget ham, og han kender mig.

GUVERNØRFRUEN: (Om Michel)

Sikke nogen laser han går i!

GRUSCHE:

Det er ikke sandt. Man har ikke givet mig tid til at give ham hans pæne skjorte på.

GUVERNØRFRUEN:

Han kommer fra en svinesti!

GRUSCHE:

Jeg er ikke noget svin, men der er andre, som er det. Hvad gjorde du med dit barn?

GUVERNØRFRUEN:

Jeg skal lære dig, din tarvelige person. (Hun vil kaste sig over GRUSCHE, men holdes tilbage af ADVOKATEN) Det er en forbryder! Hun skal piskes!

ADVOKAT: (holder hende for munden)

Nådige frue! De har lovet ... Deres nåde, sagsøgerens nerver...

AZDAK:

Sagsøger og sagsøgte: Domstolen har hørt på jeres fremstilling, men har ikke fundet det opklaret, hvem der er den sande moder til dette barn. Som dommer er jeg forpligtet til at finde en moder til barnet. Jeg vil derfor lade foretage en prøve (tager et stykke kridt og tegner en cirkel på jorden) Stil drengen op inde i cirklen! Sagsøger og sagsøgte, stil jer op ved siden af cirklen, begge to! (GUVERNØRFRUEN og GRUSCHE går hen på hver side af cirklen) Tag fat i drengen ved hver sin hånd. Den rigtige moder vil være så stærk, at hun kan trække drengen ud af cirklen og over til sig.

RITUAL: KRIDTCIRKEL

ADVOKAT:

Høje domstol, jeg protesterer mod, at de store familiegodsers skæbne skal være afhængig af en så tvivlsom tvekamp. Dertil kommer, at min klient ikke har den samme styrke som denne person, der er vant til legemligt arbejde.

AZDAK:

Mig forekommer hun at være ved godt huld. Træk!

(GUVERNØRFRUEN trækker drengen ud af cirklen og over til sig. GRUSCHE har sluppet sit tag i ham og står som livløs)

GRUSCHE:

Jeg kunne ikke få mig selv til at holde fast. Deres nåde, jeg tager alt det i mig, som jeg før sagde om Dem, jeg beder Dem om tilgivelse. Bare jeg kan beholde ham, til han kan alle ordene.

AZDAK:

Prøv ikke på at påvirke domstolen! Godt, jeg gentager prøven, så jeg er helt sikker. Træk!

(De to kvinder stiller sig op igen. Også denne gang giver GRUSCHE slip på drengen)

GRUSCHE: (fortvivlet)

Jeg har opdraget ham! Skal jeg nu rive ham i stykker? Det kan jeg ikke!

AZDAK:

Og hermed har domstolen fastslået, hvem der er den sande moder. (Til GRUSCHE) Tag dit barn, og få det væk. Jeg råder dig til ikke at blive her i byen med det. (Til GUVERNØRFRUEN) Og du forsvinder, før jeg dømmes dig for bedrageri. Godserne tilfalder byen, som bruger dem til en børnehave, sådan en savner vi, og jeg bestemmer, at den til minde om mig skal hedde "Azdaks have".

(GUVERNØRFRUEN er faldet i afmagt og føres bort af ADVOKATEN. GRUSCHE står uden at røre sig)

Arbejdsspørgsmål og øvelser

- 1) Læs tekstuddraget grundigt med fokus på handlingen og de udsagn karaktererne kommer med og sammenlign med Salomos dom. Beskriv forskelle og ligheder.
- 2) Diskutér hvorfor Azdak vælger denne løsning for at afgøre striden om barnet?
- 3) Hvorfor handler Grushe og Guvernørfruen som de gør? Hvilket motiv har de? Og, hvad lægger de hver især vægt på, når de omtaler barnet?
- 4) Hvad mener Azdak med, at Grushe har en del til overs for retfærdigheden?
- 5) Hvilken rolle spiller henholdsvis Azdak og advokaten i denne scene?
- 6) Hvilken funktion har de mange fortællere i scenen? Tag stilling til deres udsagn.
- 7) Tegn en cirkel på gulvet og stil jer op omkring cirklen. Lad nu alle komme ind i cirklen på skift for at trække om "barnet", som skal spilles af én af jer. Afprøv jeres holdning til, hvem der skal have barnet og argumenter dernæst for, hvorfor enten Grushe eller Guvernørfruen har mest "ret" til barnet.
- 8) Diskuter om der findes en retfærdig løsning på problemstillingen og hvad retfærdighed vil sige? Er det et retfærdigt retssystem, vi oplever i denne scene?
- 9) Kan problemstillingen relateres til nutidige problematikker omkring f.eks. rugemødre eller faderskabssager? Og hvordan fungerer retssystemet nu ift. det vi oplever i Den kaukasiske kridtcirkel?
- 10) Med afsæt i denne artikel om en sag vedr. en rugemor: <https://www.kristeligt-dagblad.dk/sundhedsetik/saadan-snoed-dansk-rugemor-barnloese-par-og-det-siger-loven> kan I diskutere det etiske aspekt omkring rugemødre. Dommen kan læses her: <https://politi.dk/midt-og-vestsjaellands-politi/nyhedsliste/38aarig-kvinde-doemt-for-groft-bedrageri-i-sag-om-rugemor/2020/08/28> Inddrag gerne Det Etske Råds udtalelse om rugemødre: <https://www.etiskraad.dk/etiske-temaer/assisteret-reproduktion/publikationer/udtalelse-om-rugemoedre-2008>

Det episke teater og 1930'erne

Den tyske dramatiker Bertolt Brecht var den første til at gøre op med det naturalistiske teater, der fik så stor betydning for scenekunsten og som stadigvæk udgør en hjørnesteen i dramatikken i dag. Han ville bryde med naturalismens krav om virkelighedsillusion, og derfor kan man sige at Brecht for alvor skaber et anti-illusionsteater, fordi det er et bevidst valg. Men Brecht ikke bare bryder med illusionen, han bryder også med den lange aristoteliske tradition, idet han skaber sin egen dramaturgi, det episke teater. Brecht vil noget ganske specielt med sit teater. Han vil bevidstgøre os, få os til at tænke, analysere verden, for endeligt at forandre den! Derfor bliver Brechts teater helt anderledes end det naturalistiske. Hvor naturalismen principielt vil have os til at glemme, at vi er i teatret og tro, at det er virkeligheden (den 4.væg), så vil Brecht hele tiden have os til at tænke på, at vi er i teatret. Publikum skal være bevidste om, at de ser nogle skuespillere, der viser noget for publikum, og som ved, at de er der. Derfor indfører Brecht i sine forestillinger en del træk, der hele tiden peger på, at det er teater, vi overværer. Verfremdung er en betegnelse for teknikker, der tilstræber at teaterforestillingen er fremvisning og ikke illusion. Skuespilleren benytter sig af verfremdungseffekt, hvilket er en distanceskabende teknik. Det gælder - i modsætning til Stanislavskijs teknik - om at bryde indlevelse i figuren. Verfremdung kan f.eks. være sange (songs), som kommenterer handlingen og giver publikum tid til at reflektere over begivenhedernes gang. Hvis der var et orkester i forestillingen, så skulle det også helst være synligt på scenen. Brecht brugte gerne en fortæller (fortællere) for at kommentere og viderebringe handlingen og gerne en fortæller (fortællere), som direkte henvendte sig til publikum. Projektioner af lysbilleder, tekster, skilte og andet på scenebaggrunden var også en del af illusionsbruddet.

Premier of Brecht's musical, The Threepenny Opera, at the Theatre am Schiffbauerdamm, Berlin 1928.

Oversigt over det episke teater

Skuespilleren

- Spillestilen er i kontrast til den naturalistiske spillestil. Skuespilleren skal demonstrere og ikke være rollen. Der skal være tydelig afstand mellem rolle og egen person.
- Skuespillerne benytter sig af "Verfremdung" bl.a. ved at publikumshenvendelse.
- Spillet skal få tilskueren til at bevare distancen og overblikket og ikke lade sig rive med.
- Spillet skal understrege indholdets pointer, så tilskueren kan forholde sig rationelt og analytisk til stykket.
- I indstuderingen arbejder skuespilleren med at omsætte rollens replikker til 3. person.
- Skuespilleren kan tale i fortid.
- Skuespilleren kan sige regibemærkninger og kommentarer med.
- Replikkerne kan have karakter af et citat.
- Fortælleren har en stor rolle. Formidler facts, kommenterer og provokerer.

Teksten

- Teksten er bygget op i scener eller billeder, hvor der ikke nødvendigvis er en kronologi.

- De enkelte scener er sat sammen i en montage, hvor der kan springes i både tid, sted og handling i f.eks. flashback og flashforward.
- Formålet med tekstens indhold er at bevidstgøre ved at analysere verden og give tilskueren motivation til at forandre urimeligheder.
- Væsentlige budskaber i teksten er understreget ved hjælp af "Songs" dvs. sange hvor teksten uddyber det aktuelle budskab.
- Historien er ofte en parabel dvs. en slags lignelse, hvor den fortalte historie repræsenterer virkelighedens historier.
- Der blev anvendt skilte med teksten på den song, der blev sunget.
- Dele af teksten er skrevet, så den kan fortælles i stedet for at blive spillet. På disse steder er replikkerne længere, end de ville være i en almindelig samtale.

Scenen

- Anti-illusionsteater. Ingen naturtro billeder.
- Verfremdung. I scenografien ved hjælp af skilte oftest af oplysende art f.eks. stedsangivelse, statistisk materiale eller slagord.
- Kun de mest nødvendige rekvisitter - eller dele af rekvisitter. Rummet kun antydnet for at aktivere publikums fantasi.
- Enkle kostumer og scenografi.
- Talt scenografi.
- Synlige kulisseskit, intet fortæppe - evt. kun et tyndt tæppe med synligt snoretræk; bruges som tæppe til scenskift og lærred til projektion af grafik/video.
- Lys som effekt og stedsangivelse.

Arbejdsspørgsmål og øvelser

- 1) Hvilke træk fra det episke teater kan I finde i tekstuddraget, scene 6: Tovtrækkeri om barnet?
- 2) I skal arbejde med de gestiske brud. Alle finder en figur og bevæger sig rundt i lokalet i et afslappet tempo. Ved signalet stop fryses figuren og ved signalet start skifter figuren til en ny holdning, rytme eller nyt tempo.
- 3) En af figurerne sætter sig på et bord med dinglende ben. Fryser efter 30 sek. En anden spiller overtager figuren og overtager udtrykket men skifter efter 30 sek. til et nyt udtryk. Alle skal igennem denne øvelse, som handler om det fysiske udtryk og gestiske brud. Gentag øvelsen med stemme og replikker fra teksten, som afprøves med forskellige stemninger og volumen.
- 4) Iscenesæt uddraget ud fra Brechts principper om det episke teater og skab en scenografi. De medvirkende er: 2 fortællere, Grusche, Guvernørfruen, Azdak og Advokaten. Brug de virkemidler, som er nævnt i oversigten over det episke teater.
- 5) Når I har set forestillingen på Republique, kan I forholde jer til om iscenesættelsen, kostumerne, scenografien, lys og lyd er inspireret af træk fra det episke teater eller ikke?
- 6) Hvordan blev især scene 6: Tovtrækkeri om barnet, realiseret?
- 7) Hvilke nye muligheder har teatret i 2020 i forhold til Brechts tid mht. teknik mv.?
- 8) Hvad er der lagt vægt på i denne version og iscenesættelse af Den kaukasiske kridtcirkel ift. tematik, spillestil, scenografi, kostumer, lys og lyd?
- 9) Hvilke nutidige tematikker og problematikker tager forestillingen fat i?
- 10) Er der aktuelle politiske begivenheder og situationer, som I kan relatere til forestillingens tematikker f.eks. mht. krig?

Kilder: <https://dansksiderne.dk/index.php?id=5233>, Komma's teaterbog, Arne & Ole Skov Thomassen, Komma's teaterforlag (1987) og Dramatik en grundbog, Karen Sørensen <https://dramatik.systeme.dk/>